

CONTRIBUȚIA DIVIZIEI 18 INFANTERIE ROMÂNE LA ELIBERAREA PĂMÎNTURILOR SĂLĂJENE — OCTOMBRIE 1944

Împreună cu toate popoarele iubitoare de pace națiunea română a sărbătorit în mai 1985 patru decenii de la victoria împotriva fascismului german de la 9 Mai 1945, prin care s-a pus capăt războiului în Europa. România și-a adus o contribuție de seamă la obținerea victoriei și tuindu-se, prin efortul uman și material, pe locul patru în rândul țărilor care au contribuit la înfrângerea Germaniei hitleriste, după U.R.S.S., S.U.A. și Anglia.

Acest glorios jubileu ne îndreptățește să rememorăm, cu legitimă mândrie și recunoștință, glorioasele fapte de arme și sacrificiile armatei țării din timpul războiului antihitlerist.

Din cronică războiului antihitlerist am ales, un fragment legat de faptele de arme ale unei brave divizii care s-a distins alături de alte mari unități române, la eliberarea pământurilor sălăjene — Divizia 18 Infanterie.

Inregistrată în documentele de epocă și sub numele de Divizia 18 Munte, întrucât fusese special instruită pentru a duce lupta în munți, Divizia 18 Infanterie a făcut parte din Corpul 6 Armată, care împreună cu Corpul 2 Armată constituia Armata 4 română.

Acțiunile întreprinse de Divizia 18 Infanterie în Transilvania se inscriau în cadrul Operației Cluj la care participau Armata 4 română, Armata 27 sovietică și Armata 7 de Gardă sovietică, operațiune ce urmărea eliberarea nord-vestului României și continuarea ofensivei dincolo de frontieră în Ungaria. Efortul principal al operațiunii s-a pronunțat pe flancurile interioare ale Armatei 4 română și 27 sovietică fapt ce implica Divizia 18 Infanterie ce se găsea la aripa stângă a Armatei 4 române.¹

În decursul etapelor a 2-a și a 3-a ale Operației Cluj (10—25 octombrie 1944) Divizia 18 Infanterie a purtat lupte pe teritoriul, de atunci, al județului Sălaj.²

Insuficiența rețelei de comunicații, caracterul accidentat al terenului, evoluția nefavorabilă a vremii, caracterizată printr-un regim de ploii excesiv, la care s-au adăugat rezistența opusă de inamic pe aliniamente succesive au supus la mari eforturi trupele.

¹ Institutul de Studii Istorice și Social Politice de pe lângă C.C. al P.C.R., *România în Războiul Antihitlerist*, Editura Militară, București, 1966, p. 251.

² *Ibidem*, p. 256.

³ Arh. MAN, fond 523, dosar nr. 62, filele 92—93.

În plus trebuie subliniat că, în această etapă, Divizia 18 Infanterie a acționat cu efectivele mult reduse față de stat prezentînd serioase deficite în ceea ce privește înzestrarea cu armament și tehnică de luptă.

Edificatoare este în acest sens prezentarea organizării Diviziei 18 Infanterie în cursul lunii octombrie 1944.³

Comandamentul Diviziei 18 Infanterie (mult redus ca încadrare).

Grupul 18 Cercetare

Compania 18 Transmisiuni

Compania 23 Poliție

Compania 18 Pionieri

Bateria A.A.

(Divizia nu avea încă bateria antitanc prescrisă de organica regulamentară).

Grupul 18 Vînători Munte

Grupul 90 Vînători Munte

Grupul 92 Vînători Munte

Fiecare grup era constituit din două batalioane. Batalionul era format, la rîndul său din două companii pușcasi și o companie armament greu, compusă dintr-un pluton mitraliere și un pluton aruncătoare 82 mm.

La comandamentul grupurilor mai există cîte un pluton de aruncătoare de 120 mm. Efectivele fierărui grup erau mult inferioare statului de organizare ele cifrîndu-se în medie de 35—40 ofițeri, 30—35 subofițeri și 1000 soldați. Completările ulterioare făcute de la permanența diviziei nu au îmbunătățit în mod sensibil situația. Artileria diviziei, care conform statului ar fi trebuit să fie reprezentată de două regimente se reducea la Regimentul 35 Artilerie organizat pe două divizioane. La servicii mai existau: Compania 18 Auto, 1 Secția Autosanitară și 1 Secție Ambulanțe.

Deficitele în înzestrare și puținătatea efectivelor luptătoare au silit comandamentul diviziei să adopte dispozitive elastice, apte să facă față situațiilor complexe ale cîmpului de luptă. În majoritatea cazurilor au fost constituite detașamente tactice sau coloane formate din cîte unul sau două grupuri de vînători de munte, după caz, cărora li se subordona cîte unul din cele două divizioane ale Regimentului 35 artilerie.

Ofensiva eliberatoare desfășurată de divizie a adus-o începînd cu 14 octombrie 1944 în preajma județului Sălaj.

Conform ordinului primit de la Corpul 6 Armată misiunea Diviziei 18 infanterie pe ziua de 14 Octombrie 1944 era de a înainta pe direcția Ugruțlu—Așchileul Mare—Dragu—Hida—Unguraș și de-a intercepta comunicațiile Dragu—Voivodeni și Hida—Racoș.

Atacul diviziei s-a desfășurat cu energie dînd peste cap dispozitivul inamic.

Pînă în seara zilei de 14 octombrie 1944 divizia se găsea cu avanposturile Grupului 18 V.M. la Fundul Turîșorilor, cota 478, cu Grupul 92 V.M. la Dragu și vîrfurile Goștii, cota 462, iar cu Grupul 90 V.M. la 1 km N.V. Adalin cota 308, Grupul 18 Cercetare era dispus pe Dealul Robului înapoia Grupului 18 V.M. gata oricînd să intervină pentru exploatarea situației.

În dimineața zilei de 15 octombrie 1944 Divizia 18 Infanterie și-a reluat înaintarea pe axul Dragu—Hida—Unguraș împărțită pe două coloane: Coloana de Sud, compusă din Grupurile 90 și 92 V.M. plus Divizionul 2/Regimentul 35 Artilerie ce primise misiunea să urmărească inamicul ce se retrăgea pe direcția Dragu—Hida—Unguraș și Coloana de Nord, formată din Grupul 18 V.M. și Divizionul 1/Regimentul 35 Artilerie avînd o misiune similară de îndeplinit pe itinerarul Dîmbul Lupilor—Baica—Chechișa.

În înaintarea sa divizia s-a izbit de puternice rezistențe organizate de inamic la 1 km și 1/2 km vest Dragu, la cota 492 și la Hida. În ciuda rezistenței dirze a inamicului satul Hida a fost ocupat în jurul orei 10.30.⁴

⁴ Arh. MAN, fond 523, dosar nr. 63, f. 29.

Încercînd cu orice preț să oprească impetuoasa înaintare a Diviziei 18 Infanterie comandantul inamic ordonase distrugerea podurilor astfel că trupele noastre au fost nevoite să treacă Almașul prin vad fapt ce a provocat mari dificultăți întrucît mașurile erau abrupte și fundul mociros.

Înaintînd cu rapiditate Grupul 18 Cercetare al diviziei a ajuns în satul Unguraș în jurul orei 15 surprinzînd și capturînd echipele de pionieri germani și unguri ce începeau să execute distrugerile. Pînă spre ora 16 grosul Coloanei de Sud ajunsese la Unguraș. În jurul orei 16,30 inamicul în retragere a atacat flancul și spatele Coloanei de Sud la sud de Văscăuț cu 3 tancuri și o companie motorizată. Pînă pe la ora 18 situația a fost restabilită, făcîndu-se prizonieri și capturîndu-se 2 camioane și 2 puști mitraliere⁵.

În conformitate cu Ordinul de Operații nr. 69, din 16 octombrie 1944 al Corpului 6 Armată, Divizia 18 Infanterie a primit misiunea de a continua, cu maximă energie, urmărirea inamicului pe direcția Chechișa—Crișeni pentru a lua în stăpînire crestele Munților Mezeșului și a ajunge pînă în seara aceleiași zile pe linia Bocșa—Mocirla—Archid avînd avangărzile împinse pînă la Șamșud.

Divizia a atacat cu Coloana nr. 1 (Vest), comandată de colonelul Pretorian, pe direcția Unguraș—Stîna—Hereclean—Gurășău—Mocirla, în scopul de a ocupa cota 670, de pe creasta Mezeșului și a ajunge la pădurea Stejarul eliberînd localitatea Mocirla, iar cu Coloana nr. 2 (Est), comandată de colonelul Ionescu Emil pe direcția Chechișa—Șamșud pentru a pune stăpînire pe cota 631, de pe creasta Meseșului și a ajunge ulterior la pădurea de la nord de Coșeu.

Atacul ordonat începe pe 16 octombrie, la ora 7. Unitățile noastre au fost oprite de un puternic foc de artilerie și aruncătoare pe linia Chechișa, Moara lui Bodei, Valea Șipotelor.

În ciuda puternicului foc de artilerie deschis de inamic Coloana nr. 1 a eliberat Stîna către ora 15 iar Coloana nr. 2 a ajuns pe liziera de nord a pădurii de la cota 419. Ducînd lupte grele avangărzile Coloanei nr. 1 au ajuns pe creasta Meseșului la cota 670, conform ordinului primite, în timp ce avangărzile Coloanei nr. 2 erau, de asemenea, pe punctul de a atinge obiectivele ordonate.

Trebuie subliniat că obținerea acestor frumoase rezultate s-a făcut în condițiile deosebit de grele ale înfruntării unui inamic superior în înzestrare pe care infanteria diviziei 1-a combătut singură, fără concursul artileriei amice, care rămăsese imobilizată în Stîna din cauza lipsei comunicațiilor. Au fost capturați 60 de prizonieri și o mitralieră, divizia înregistrînd însă pierderi însemnate⁶.

Cu legitimitate mîndrie în registrul istoric al Diviziei 18 Infanterie este notat faptul că împingînd, în seara zilei de 16 octombrie 1944, avangărzile pînă aproape pe șoseaua Ortelec—Zalău divizia a fost prima mare unitate română care a atins și depășit creasta Meseșului.

În noaptea de 16—17 octombrie Corpul 6 Armată ordonă Diviziei 18 Infanterie, prin ordinul de operații nr. 90⁸, să atace pe direcția Stîna—Zalău—Virșolt pentru a tăia retragerea forțelor inamice angajate de Corpul 104 sovietic.

Ulterior înaintarea trebuia continuată spre Supurul de Jos.

În conformitate cu acest ordin comandamentul diviziei a hotărît să continue atacul, pe 17 octombrie 1944, avînd ca obiective de atins Moara lui Sabo, Zalău, Bocșa și Bădăcin.

Gruparea tactică nr. 1 Grupul nr. 92 V.M., un divizion/Regimentul 35 Artilerie, un mentul 35 Artilerie și un pluton pionieri, a primit misiunea să atace pe direcția cota 670, cota 473, liziera de sud Zalău interceptînd comunicațiile de la sud de Zalău, reluînd apoi înaintarea pe axul Zalău—Virșolt pentru a elibera Bădăcinul.

Gruparea tactică nr. 2 (Grupul 18 V.M., un divizion/Regimentul 35 Artilerie, un pluton pionieri) trebuia să atace pe direcția cota 631, liziera nord Zalău spre a

⁵ *Ibidem*, f. 30.

⁶ *Ibidem*, f. 30.

⁷ *Ibidem*, f. 34.

⁸ *Ibidem*.

intercepta comunicațiile de la nord de Zalău, continuând ulterior înaintarea pe direcția Zalău—Bocșa pentru a se instala în Bocșa și pădurile de la vest de această din urmă localitate.

La ora 6, pe 17 octombrie 1944, Divizia 18 Infanterie reia înaintarea ajungând în jurul orei 8 pe liziera de est a Zalăului⁹.

Intrucât zona de operații a diviziei coincidea cu cea a Diviziei 4 sovietice, Corpul 6 Armată a ordonat, cu nr. 639, Diviziei 18 Infanterie să nu mai înainteze spre Vârșolt și să reentre în vechiul sector înaintind spre Mocirla.¹⁰

Redirijarea unităților pe alte axe de înaintare a solicitat din plin comandamentul diviziei reușindu-se ca pe la ora 13,30 să se încadreze ambele coloane pe itinerarele noi.

Coloana nr. 1 își împinsese avangărzile la gara Țigani, în timp ce avangărzile Coloanei nr. 2 se găseau la Crișeni.

Intrucât Grupul 18 Cercetare urmase direcția ordonată inițial, înaintase pînă dincolo de Vârșolt, unde capturase o întregă baterie germană.¹¹

A doua zi pe 18 octombrie, divizia și-a continuat înaintarea pe direcția Dioșod—Supurul de Jos—Sîncrai.

Coloana nr. 1 (Grupurile 90 și 92 V.M., un divizion de artilerie) a primit ca misiune continuarea înaintării pe direcția Gurăslău, Mocirla, pădurea de la est de Săcășeni, urmînd ca pînă în seara zilei să ajungă pe linia Săcășeni—Unimăt.

Coloana nr. 2 a primit ordinul să acționeze pe direcția Dioșod—Samsud—Dobra Mare—Molhăceni pentru a ajunge pînă în seara aceleiași zile cu grosul forțelor pe linia Aciș—Unimăt și cu avangărzile la Mihăieni.

În dimineața zilei de 18 octombrie Coloana nr. 1 (de vest) s-a pus în mișcare pe direcția Guruslău—Mocirla ajungînd pînă la ora 16 cu Grupul 90 V. M. la est de Sighetul Silvaniei.

Coloana nr. 2 (de est) a ajuns pînă seara pe înălțimea Sertelek, cota 258 și în pădurea Mogoros.

Divizia a suferit pierderi serioase ca urmare a rezistenței opuse de inamic. Însuși colonelul Pretorian, comandantul Coloanei nr. 1, a căzut grav rănit.¹²

Rezistențele opuse de inamic în special în zona Archid au determinat Corpul 6 Armată să ordone Diviziei 18 Infanterie continuarea cu energie a atacului pe direcția Samsud—Supurul de Jos—Sîncrai.

Divizia 18 Infanterie ordonă în consecință reluarea atacului pe 19 octombrie, la ora 8, pentru a se ajunge pînă seara cu grosul pe linia Teghea—Sîncrai și cu avangărzile la Mecenta.

Atacul se declanșează cu impetuzitate Grupul 18 V.M. ocupînd cota 258 pe Dealul Sertelek unde a capturat un ofițer german și 9 soldați unguri.

În jurul orei 12.40 Grupul 18 V.M., a întâmpinat rezistențe puternice din partea inamicului pe creasta de la cota 278, în înaintarea sa spre Chiejd.

Coloana nr. 2 a reluat înaintarea către ora 8, respingînd rezistențele inamice, ajungînd în jurul orei 12,30 la cota 340 și pe Dealul Chilpoțeni.

Coloana nr. 1 a înaintat pînă la Dealul Teclean unde este întâmpinată cu puternice focuri de aruncătoare trase de către inamic dinspre Dersida. Se contura intenția inamicului de a întîrzi înaintarea trupelor noastre prin organizarea unor puternice puncte de rezistență și distrugerea comunicațiilor.

În urma ordinelor primite de la Armata 4 română Corpul 6 Armată și-a schimbat direcția de mișcare, continuînd înaintarea pe direcția generală Coșeu—Supurul de Sus—Santău pentru a ajunge pînă seara pe linia Cig—Tășnad.

Divizia 18 Infanterie a primit misiunea să atace pe direcția generală Cehul Silvaniei—Dersida—Tășnad manevrînd pe la sud rezistențele inamice din zona Chiejd.

⁹ *Ibidem*, f. 35.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*, f. 38.

Lupte grele a purtat divizia în cursul zilelor de 19 și 20 octombrie pentru a înfringe și nimici puternicele rezistențe inamice din fața sa.

Sînt de remarcat în acest sens acțiunile Grupării tactice nr. 1, care, în ciuda puternicului foc de artilerie inamic, a continuat și pe 20 octombrie înaintarea dinspre Teclean spre cota 340 Dealul Mare. Inamicul a organizat nu mai puțin de 5 contraatacuri care nu au reușit decît să împingă avangarda grupării în șaua dintre Dealul Teclean și cota 349, situația stabilizîndu-se pentru tot restul zilei de 20 octombrie 1944.

În cursul acestei zile divizia a înregistrat pierderi destul de serioase ca urmare a durității angajamentelor:

Morți: 1 ofițer, 2 subofițeri, 40 soldați

Răniți: 8 ofițeri, 2 subofițeri, 89 soldați

Dispăruți: 3 ofițeri, 27 soldați¹³.

În fața acestei situații Corpul 6 Armată a ordonat Diviziei 18 infanterie să reia atacul pe 21 octombrie, la ora 7, pe direcția Dealul Teclean, Dealul Mare, Dealul Mormîntul, manevrînd rezistențele inamice spre a ajunge pe linia Supurul de Sus—Bobota. Ulterior divizia trebuia să continue înaintarea pe direcția generală Supurul de Sus—Tașnad.

Înaintarea diviziei a urmat în cursul zilei de 21 octombrie itinerariul prescripționat de eșalonul superior, respingîndu-se toate rezistențele inamice întîlnite pe direcția Dealul Teclean—Dealul Mare—Derșida—Supurul de Sus.

Începînd cu 22 octombrie 1944 Divizia 18 Infanterie a angajat operații de nimicire și alungare a inamicului din zona Carei dincolo de frontieră.

Pe 22 octombrie unitățile diviziei și-au continuat înaintarea astfel: Coloana din dreapta formată din Grupurile 19 și 90 V.M. și un divizion din Regimentul 35 Artilerie a înaintat pe direcția Săcășeni—Ghenciu, ajungînd pînă la ora 21 cu avangarda la 1,5 km vest satul Ghenciu. Coloana din stînga (Grupul 92 V.M., un divizion din Regimentul 35 artilerie) a ocupat satul Tiream fiind în contact cu inamicul la vest de Tiream.

La ora 6 pe 23 octombrie a fost reluată înaintarea. Avangărzile Coloanei de Est (comandant colonel Ionescu Emil) s-au izbit de o puternică rezistență inamică în dreptul fermei Vetszok, fiind oprite.

Cu restul forțelor Coloana de Est și-a continuat înaintarea disputînd terenul pas cu pas cu inamicul ajungînd pînă pe la ora 18 la 1 km sud Viile Careilor.

Coloana de Vest la rîndul său a respins toate rezistențele dușmane depășind șoseaua Petrești—Cărei, avangarda atîngînd ferma Degenfeld în timp ce grosul se găsea în zona localității Petrești. De remarcat că unitățile Diviziei 18 Infanterie s-au găsit în această zi sub focul puternic al artileriei instalată de inamic în Pădurea Comunală.

Divizia a înregistrat ca pierderi în acea zi: 3 ofițeri și 8 soldați morți; 1 ofițer și 25 soldați răniți; 1 ofițer, 1 subofițer și 16 soldați dispăruți.

Permanent în prima linie Divizia 18 Infanterie a continuat și pe 24 octombrie asaltarea puternicelor poziții de rezistență organizate de inamic în zona Carei în special la cota 188 și ferma Clara.

De pe aliniamentele consolidate în urma acțiunilor din 24 octombrie divizia a pornit la atacul final asupra pozițiilor dușmane din Carei, încă din noaptea de 24—25 octombrie 1944¹⁴, după următorul plan: direcția de efort a diviziei era Marna Nouă—Urziceni pentru a învălui orașul Carei pe la vest și a intercepta șoseaua Carei—Urziceni.

Conform ordinului, la ora 7 s-a reluat înaintarea, în jurul orei 8 avangărzile depășind calea ferată Carei—Valca lui Mihai. La ora 11,15 avangărzile au ajuns la Urziceni, de unde s-a reluat înaintarea pe direcția ordonată, pentru ca, în jurul orei 11,30, să fie depășită frontiera româno-ungară, pe la nord de Urziceni.

¹³ *Ibidem*, f. 46.

¹⁴ *Ibidem*, f. 55.

Aceasta a fost pe scurt, evident, epopeea de luptă și jertfă prin care brava Divizie nr. 18 Infanterie a contribuit la eliberarea de sub ocupația nazisto-horthystă a nord-vestului României și deci și a ținuturilor românești ale Sălajului.

Astăzi, la patru decenii de la aceste evenimente gîndurile întregii națiuni române se îndreaptă pline de recunoștință spre Armata Română a cărei vitejie și jertfă de pe cîmpul de luptă au asigurat independența și suveranitatea patriei, din rîndurile căreia s-a distins prin faptele sale de arme și Divizia 18 Infanterie.

DAN RĂDULESCU

DER BEITRAG DER 18. INFANTERIEDIVISION ZUR BEFREIUNG DER GEBIETE VON SĂLAJ — OKTOBER 1944

(Zusammenfassung)

Zusammen mit anderen friedliebenden Völkern feierte die rumänische Nation im Mai 1985 vier Jahrzehnte seit dem Sieg über das Nazireich. Zu diesem Sieg leistete Rumänien einen bedeutenden Beitrag; was den menschlichen und materiellen Aufwand betrifft, steht es an vierter Stelle nach der UdSSR, den USA und England. Dieses glorreiche Jubiläum berechtigt uns, der Waffentaten und Opfer des rumänischen Volkes und der rumänischen Armee zu gedenken.

Die Mitteilung bezieht sich auf die 18. Infanteriedivision und auf den Beitrag dieser grossen Einheit der rumänischen Armee zur Befreiung der Gebiete von Sălaj von der nazistisch horthystischen Besatzung. Die eingesehenen Dokumente ermöglichen uns, die Kampfstrasse der 18. Infanteriedivision im Oktober 1944 zu verfolgen.

Trotz reduzierter Mannschaft und Ausrüstung sowie eines gut bewaffneten Feindes, der verzweifelt kämpfte, hat die 18. Infanteriedivision alle Befehle durchgeführt und zusammen mit den andern grossen Einheiten der rumänischen Armee die feindlichen Truppen bis zum 25. Oktober 1944 von Landesgebiet vertrieben. Da die 18. Infanteriedivision einen bemerkenswerten Beitrag zur Befreiung des Gebietes von Sălaj brachte, hielt ich es für richtig, auf der vom Geschichte — und Kunstmuseum Zalău organisierten Tagung dieses Fragment zu behandeln.